

Komunitetet minoritare në rezultatet e regjistrimit të popullsisë 2011 në Kosovë: Analiza dhe Rekomandime

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE DHE REKOMANDIME

Regjistrimi i Popullsisë dhe Banesave në Kosovë i vitit 2011 ishte një veprim i rëndësishëm, por akoma i ndjeshëm. Edhe pse regjistrimi ofron një sërë të informacionit përkatës, mospërfshirja e veriut të Kosovës dhe bojkoti i pjesshëm nga komunitetet serb dhe rom në Kosovën jugore kanë rrezikuar rezultatin e përgjithshëm të regjistrimit të popullsisë dhe banesave në Kosovë. Për këto dhe arsye të tjera më tej, rezultatet e regjistrimit kanë ngritur një sërë pyetjesh dhe shqetësimesh.

Në veçanti, përfaqësuesit e komuniteteve pakicë kanë shprehur pakënaqësi me rezultatet e regjistrimit, të cilat përcaktojnë numër konsiderueshëm më të ulët të komuniteteve minoritare se sa vlerësimet e bëra më parë (7% kundrejt rreth 10-12%). Statistikat e popullsisë minoritare janë të rëndësishme në Kosovë, jo pak të rëndësishme për shkak se një seri e të drejtave dhe dispozitave të komuniteteve janë të lidhura me to. Shifrat e përcaktuar me regjistrimin e popullsisë potencialisht mund të ndikojnë në ndarjen e buxhetit në proceset e planifikimit ose mund të hapin një debat mbi dispozitat në lidhje me përfaqësimin në institucionet politike, shërbimin civil dhe fusha të tjera të jetës publike në Kosovë.

ECMI Kosova ka bërë një vlerësim paraprak të të dhënave të regjistrimit për komunitetet pakicë, duke i krahasuar me vlerësimet e mëparshme të bëra nga ECMI Kosova dhe Misioni i Organizatës për siguri dhe bashkëpunim në Europë - OSBE në Kosovë në vitin 2010 dhe 2011, si dhe të dhënat e pjesëmarrjes në zgjedhje. Edhe pse këto burime të informacionit nuk mund të konsiderohen të jenë plotësisht të sakta, mospërputhjet me rezultatet e regjistrimit të popullsisë paraqesin pyetje të ndryshme.

Bazuar në këtë vlerësim, ECMI Kosova bën rekomandimet e mëposhtme:

- Që gjithmonë të përfshihet fusnota, kur i referohet rezultatit të regjistrimit të popullsisë në Kosovë 2011, duke specifikuar se veriu i Kosovës nuk është e përfshirë dhe se kishte një bojkot të pjesshëm nga komunitetet serb dhe rom, siç ishte praktikë standarde me regjistrimin e vitit 1991;
- Për t'iu shmangur mbështetjes ekskluzive të rezultateve të regjistrimit për sa i përket komuniteteve serb dhe rom për sa i përket qëllimeve të planifikimit dhe vendim-marrjes (duke përfshirë edhe komunat në pjesën jugore të Kosovës), meqë rezultat e regjistrimit të popullsisë nuk mund të konsiderohen të jenë përfaqësuese për shkak të mospërfshirjes së veriut të Kosovës dhe bojkotit të pjesshëm të këtyre komuniteteve në jug të Kosovës;

- Përdorimin me kujdes të rezultateve të regjistrimit në lidhje me komunitetet tjera jo-shumicë në Kosovë;
- Kryerjen e analizave të mëtejshme mbi vlefshmërinë dhe saktësinë e rezultateve të regjistrimit për të gjitha komunitetet jo-shumicë në Kosovë në mënyrë që të shmanget pasiguria dhe pakënaqësia në mesin e këtyre komuniteteve, të cilat në fund të fundit mund të ndikojnë në perceptimet dhe qëndrimet ndaj institucioneve në Kosovë; dhe
- Që komunitet kroat dhe malazez të përfshihen si grupe të veçanta etnike në regjistrimin e ardhshëm të popullsisë.

Komunitetet minoritare në rezultatet e regjistrimit të popullsisë 2011 në Kosovë: Analiza dhe Rekomandime

Hyrje

Në prill të vitit 2011, Agjencia e Statistikave të Kosovës (ASK), ka kryer "regjistrimin e parë të njohur ndërkombëtarisht" në Kosovë që nga viti 1981.^A Rezultatet zyrtare të regjistrimit, të monitoruara nga Operacioni për Monitorim Ndërkombëtar (*IMO- International Monitoring Operation*), u botua në shtator 2012. IMO ka përfunduar se regjistrimi ishte kryer në "një mënyrë relativisht të suksesshme" dhe rezultoi në "shifra në të cilat do të mund të mbështetet", duke theksuar megjithatë se rezultatet nuk kanë mbuluar komunat në Kosovën veriore. Në të vërtetë, ndërsa regjistrimi përbën një pasuri të informatave me rëndësi jetike në dispozicion, të dhënat e saj kanë ngritur edhe një sërë pyetjesh, veçanërisht në lidhje me vlefshmërinë dhe saktësinë e tyre për komunitetet pakicë.

Kjo pasqyre e shkurtër politike ka për qëllim të ofrojë një analizë të rezultateve të regjistrimit dhe implikimet e tyre për komunitetet pakicë. Pas një sfondi të shkurtër mbi regjistrimin e vitit 2011 në Kosovë, janë diskutuar disa nga implikimet e mundshme të statistikave të popullsisë që u përkasin komuniteteve minoritare. Kjo është pasuar nga një pasqyrë e rezultateve të regjistrimit mbi përkatësinë etnike të popullsisë, një vlerësim i këtyre rezultateve dhe faktorëve që mund të shpjegojnë mospërputhjet me vlerësimet e mëparshme. Së fundi, është dhënë një seri e konkluzioneve dhe rekomandimeve. Pasqyra e shkurtër politike është bazuar në një analizë të rezultateve të regjistrimit të vitit 2011, të vlerësimeve të mëparshme të vitit 2010/2011 të bëra në kuadër të Hartës Etno-Politike të ECMI Kosovës^B dhe profileve të komunave të kryera nga Misioni i OSBE-së në Kosovë,^C si dhe perceptimet nga përfaqësuesit e komuniteteve pakicë të komunikuar në mënyrë joformale ECMI Kosovës.

Sfond: Regjistrimi i Popullsisë dhe Banesave në Kosovë 2011

Regjistrimet e popullsisë janë mjete të rëndësishme statistikore për të mbledhur informacion në një gamë të gjerë të karakteristikave të popullsisë së një vendi, duke filluar nga përmasat e saj, sfondi etnik/kulturor, struktura familjare dhe gjinore si dhe për sa i përket informacionit mbi fusha të tilla si arsimi dhe punësimi. Ç'është më e rëndësishmja, rezultatet mund të përdoren nga hartuesit e politikave, studiues dhe aktorë të tjerë për planifikime strategjike dhe vendim-marrje.¹ Në kontekstin e ndërlikuar të Kosovës, ku regjistrimi i fundit i besueshëm është kryer në vitin 1981 dhe ndryshimet e mëdha demografike që kanë zënë vend që atëherë, regjistrimi ishte një operacion veçanërisht i rëndësishëm dhe i ndjeshëm.

Regjistrimi i popullsisë dhe i banesave në Kosovë 2011 u zhvillua në mes të 1 dhe 19 prill të vitit 2011 me gati 5.000 regjistruar nga Agjencia e Statistikave të Kosovës –ASK.² Për të siguruar përputhjen me standardet ndërkombëtare, përgatitet për regjistrimit, numërim, dhe analizë të rezultatit u

^A Regjistrimi i popullsisë i kryer në vitin 1991 u bojkotua kryesisht nga popullata shqiptare e Kosovës.

^B Vlerësimet janë bazuar në intervistat me zyrtarë komunal, në veçanti me Zyrtarët Komunal për Komunitete dhe Kthim (ZKKK-të). Të dhënat u verifikuan dhe krahasuan me informacione nga organizatat e shoqërisë civile (OSHC0të) dhe të dhënat e Misionit të OSBE-së në Kosovë.

^C Vlerësimet janë bazuar kryesisht në informacionin e siguruar nga ZKKT-të, zyrtarët komunal për marrëdhënie me publikun, faqet e internetit të komunave, etj

monitoruan nga një Operacion i Monitorimit Ndërkombëtar (IMO), i themeluar në vitin 2006, i përbërë nga përfaqësues të Komunitetit ndërkombëtar të statistikave.^D Të dhënat paraprake janë publikuar në qershor të vitit 2012, ndërsa rezultatet përfundimtare në shtator të vitit 2012.^E Duhet të theksohet të dhënat e Regjistrimit të popullsisë dhe banesave mbulojnë vetëm 34 prej 38 zonave të regjistrimit: në komunat veriore kryesisht të banuara nga serbët (Zubin Potok, Zveçan, dhe Leposaviq) dhe pjesën veriore të Mitrovicës, nuk kishte bashkëpunim të mjaftueshëm nga udhëheqësit vendorë dhe popullsia e këtyre komunave për të lejuar që regjistrimin edhe në këto lokalitete.⁴

Rëndësia e regjistrimit të popullsisë për Komunitetet Minoritare:

Shifrat, Legjislacioni & Politika

Në Kosovë, të dhënat e regjistrimit të vitit 2011 në lidhje me "sfondin etnik/kulturor" të popullsisë, ishte një çështje veçanërisht e ndjeshme, dhe përfaqësuesit e komuniteteve pakicë i kanë shprehur pakënaqësinë e tyre ECMI Kosovës me rezultatet e regjistrimit.^E Regjistrimi i përcakton komunitetet jo-shumicë në Kosovë në një numër konsiderueshëm më të ulët (7%), në krahasim me vlerësimet e mëparshme prej rreth 10-12% (duke përfshirë edhe veriun e Kosovës), një situatë e cila potencialisht mund të ketë ndikim në ndarjen e buxhetit në proceset e planifikimit ose mund të hapë debat mbi dispozitat për përfaqësimin e komuniteteve jo-shumicë në institucionet politike (p.sh. çështjen e ulëseve të rezervuara), shërbimin civil dhe përfaqësimin e tyre në arsimin e lartë. Është pra e rëndësishme për të vlerësuar implikimet e mundshme praktike të statistikave të popullsisë minoritare në Kosovë.

Statistikat e popullsisë që u përkasin komuniteteve minoritare janë të një rëndësie të veçantë në Kosovë marrë parasysh që një sërë e të drejtave dhe dispozitave të komuniteteve janë të lidhura me ato statistika. Për shembull, në bazë të *Kushtetutës së Republikës së Kosovës* (neni 62) dhe *Ligjit për Vetëqeverisje Lokale* (neni 54), në komunat ku së paku 10% e banorëve i përkasin komuniteteve jo-shumicë, posti i Zëvendës-kryesuesit të kuvendit të komunës për komunitete rezervohet për përfaqësuesin e këtyre komuniteteve. Në mënyrë të ngjashme, në qoftë se një kusht i tillë është plotësuar, gjithashtu do të duhet të emërohet edhe një Nënkryetar për komunitete (neni 61 i Ligjit mbi Vetëqeverisjen Lokale).

Në disa komuna, ndryshimet domethënëse në shifra mund të rezultojnë që komunitetet jo-shumicë nuk do të arrijnë në kufirin e nevojshëm prej së paku 10% të popullsisë, të paktën sipas të dhënave të regjistrimit. Për shembull, sipas vlerësimeve të mëparshme, të bëra nga ECMI Kosova dhe Misioni i OSBE-së në Kosovë, në komunën e Obiliqit, komunitetet joshqiptare përbëjnë rreth 11-18% të popullsisë së përgjithshme të komunës. Sipas shifrave të regjistrimit të popullsisë, në anën tjetër, ata përbëjnë rreth 7-8%, pra nën pragun ligjor për të caktuar një Zëvendës-kryesues të Kuvendit Komunal për Komunitete dhe një Nënkryetar shtesë për komunitete.

Ligji për Shërbimin Civil të Republikës së Kosovës gjithashtu përmban dispozita të ngjashme: në bazë të nenit 11 (3), një minimum prej 10% e pozicioneve të shërbimit civil në institucionet e nivelit qendror duhet të jetë të rezervuara për pjesëtarët e komuniteteve jo-shumicë. Në nivel komunal, numri i pozicioneve të rezervuara do të vendoset "në përputhje me përfaqësimin e komuniteteve në komunat përkatëse." Si

^D Këtu përfshihen Komisionin Evropian (KE), Këshilli i Evropës (KiE), Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën (UNECE), dhe Divizioni i Statistikave i Kombeve të Bashkuara (UNSD). Shih shënimin n. 2.

^E ECMI Kosova është vazhdimisht në kontakt me përfaqësuesit e komuniteteve pakicë. Përveç kësaj, çështja e rezultateve të regjistrimit të vitit 2011 i ishte përmendur ECMI Kosovës në raste të ndryshme gjatë një serie të debateve të organizuara nga ECMI Kosova në tetor dhe nëntor të vitit 2012.

rezultat, ndryshimet në të dhënat e popullsisë që u përkasin komuniteteve minoritare potencialisht mund të kenë ndikim në këtë fushë. Për shembull, në bazë të vlerësimeve të mëparshme, komuniteti turk në komunën e Lipjanit ka përbërë deri në 6-7% të popullsisë së përgjithshme të komunës, ndërsa sipas të dhënave të regjistrimit të vitit 2011, ata arrijnë në rreth 2%.

Dispozitat e mëtejshme të lidhura me statistikat e popullsisë që u përkasin komuniteteve minoritare janë të përfshira në *Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve*: ndër të tjera, gjuhët e tjera përpos gjuhëve zyrtare (p.sh. gjuhës shqipe ose serbe) do të kenë statusin e gjuhës zyrtare dhe do të jetë në përdorim të barabartë me gjuhët zyrtare në komunat ku 5% e popullsisë së përgjithshme të komunës flasin atë gjuhë si gjuhë amtare (neni 2).^F Së fundi, duhet theksuar se ekzistojnë vende të rezervuara për pjesëtarët e pakicave në universitetet publike të Kosovës.

Rezultatet e regjistrimit mbi sfondin etnik ose kulturor të popullsisë

Si bazë për analizë të mëtejshme, tabela e mëposhtme tregon një përmbledhje të rezultateve të regjistrimit të popullsisë në Kosovë, në bazë të sfondit etnik/kulturor, në të cilën janë shtuar përqindjet:

REZULTATET ZYRTARE TË REGJISTRIMIT TË VITIT 2012 SIPAS SFONDIT ETNIK OSE KULTUROR ^{G5}									
	Shqiptarë	Serb	Boshnjak	Turq	Romë	Ashkali	Egjiptian	Goran	Të tjerë
Shifrat	1,616,869	25,532	27,533	18,738	8,824	15,436	11,524	10,265	2,352
%	92.9%	1.5%	1.6%	1.1%	0.5%	0.9%	0.7%	0.6%	0.1%
%	92.9%	7%							
Nr. i përgjithshëm i popullsisë	1,739,825								

Siç mund të shihet, sipas të dhënave të ofruara nga regjistrimi i popullsisë, numri i përgjithshëm i popullsisë në Kosovë është 1.739.825. Grupi më i madh etnik janë shqiptarët, që arrijnë shifrën prej 1.616.869 ose 92.9% të popullsisë së përgjithshme. Grupi i dytë dhe i tretë më i madh etnik janë, përkatësisht, boshnjakët, me 27.533 banorë (1.6%) dhe serbët (1.5%), me 25.532 banorë. Këto komunitet pasohen nga turqit (18.738 ose 1.1%), ashkalinjtë (15.436 ose 0.9%) dhe egjiptianët (11.524 ose 0.7%). Së fundi, romët dhe goranët, me 8824 dhe 10.265 banorë, që arrijnë në 0.5% dhe 0.6% të popullsisë së përgjithshme. Përqindja e mbetur prej 0.1% përcaktojnë veten që i përkasin grupeve të tjera etnike. Rrjedhimisht, jo-shqiptarët përbëjnë rreth 7% të popullsisë së përgjithshme. Siç është diskutuar më poshtë, të dhënat e regjistrimit të popullsisë për serbët dhe romët ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme nga vlerësimet e mëparshme,^H ndërkohë që ka mospërputhje të vogla, por ndonjëherë të rëndësishme, për komunitetet e tjera jo-shumicë.

^F Duhet të theksohet se Prizreni ka një status të jashtëzakonshëm; gjuha turke e ka statusin e gjuhës zyrtare pavarësisht kësaj dispozite. Shih Ligjin mbi Përdorimin e Gjuhëve. Përveç kësaj, një gjuhë tjetër përveç gjuhës shqipe dhe serbe do të ketë "statusin e gjuhës në përdorim zyrtar", në komunat ku 1) komuniteti që përdorur atë gjuhë si gjuhë amtare përfaqëson mbi 3% të popullsisë së përgjithshme të komunës, ose 2) që ajo gjuha është folur tradicionalisht në komunën përkatëse (shih nenin. 2 të Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve).

^G Duhet të theksohet se 0.1% nuk kanë preferuar të japin një përgjigje, ndërsa 0.1% nuk kanë qenë në dispozicion.

^H Siç tregohet në hyrje të kësaj analize, të gjitha vlerësimet e përmendura në këtë analizë janë ato të bëra nga Harta etno-politike e ECMI Kosovës dhe profilet e komunave të realizuara nga Misioni i OSBE-së në Kosovë.

Shifrat e minoriteteve: Analiza dhe Implikimet

ECMI Kosova ka vlerësuar dhe krahasuar këto të dhënat e regjistrimit me vlerësimet e mëparshme të bëra nga ECMI Kosova dhe Misioni i OSBE-së në Kosovë, dhe informacionet mbi pjesëmarrjen në zgjedhje. Edhe pse këto burime të informacionit nuk mund të konsiderohen të jenë plotësisht të sakta, disa prirje dhe/ose tendenca mund të identifikohen. Ky seksion paraqet gjetjet e këtij vlerësimi, duke theksuar faktorët potencialë që shpjegojnë këto tendenca, si dhe implikimet praktike për vlefshmërinë e rezultateve të regjistrimit për komunitete të veçanta:

Komuniteti serb – mospërfshirja e Kosovës veriore kryesisht të banuar nga komuniteti serb ishte problemi më i dukshëm i regjistrimit të popullsisë. Kjo do të thotë se afërsisht gjysma e popullatës së përgjithshme që i përket komunitetit serb të Kosovës – i vlerësuar në rreth 140.000 banorë - nuk ishte e përfaqësuar fare në të dhënat e regjistrimit përfundimtar, gjë që vlerëson popullsinë serbe në 25.532 banorë. Kjo ka ndikuar edhe shifrat e regjistrimit të komuniteteve tjera pakicë që jetojnë në atë zonë, duke përfshirë boshnjakët dhe romët.

Serbët në jug të Kosovës gjithashtu bojkotuan pjesërisht regjistrimin e popullsisë, kështu që serbët janë ndjeshëm të nën-përfaqësuar në rezultatin përfundimtar të regjistrimit të popullsisë. Kjo bëhet e qartë kur krahasojmë të dhënat e regjistrimit në komunat me pjesëmarrjen e votuesve në zgjedhje. Për shembull, sipas të dhënave të regjistrimit, ka 3.148 Serbë që jetojnë në komunën e Shtërpçës. Megjithatë, në zgjedhjet e përgjithshme të vitit 2010, 3.396 njerëz votuan për SLS-në një parti politike nga radhët e komunitetit serb, kjo do të thotë se numri i votuesve për atë parti është më i lartë se numri i përgjithshëm i popullatës serbe në këtë komunë.

Në disa komuna, duke përfshirë Shtërpçën, Kllokotin dhe Novobërdën (nga të cilat dy të fundit janë krijuar/zgjeruar si rezultat i procesit të decentralizimit), të dhënat e regjistrimit përfaqësojnë një ndryshim në bilancin etnik nga një komunë më shumicë serbe në një komunë me shumicë shqiptare: në Kllokot, për shembull, sipas regjistrimit të vitit 2012 jetojnë 1362 banorë shqiptarë dhe 1177 serbë, ndërsa vlerësimet e mëhershme vënë numrin e serbëve në mes të 3350 dhe 3710 (në anën tjetër, vlerësimet e mëparshme mbi numrin e shqiptarëve kryesisht korrespondojnë me rezultatet e regjistrimit).

Rekomandime:

Duke pasur parasysh aspektin e mospërfshirjes së veriut të Kosovës në regjistrimin e popullsisë dhe bojkotin e përhapur në jug të Kosovës, mund të të konstatohet pa mëdyshje se të dhënat e regjistrimit në lidhje me komunitetin serb nuk janë përfaqësuese, duke përfshirë edhe regjistrimin në komunat në jug të Kosovës. Kështu, të dhënat e regjistrimit të popullsisë nuk duhet të përdoren për qëllime të planifikimit dhe politikë-bërjes që lidhen me popullsinë serbe. Kur iu referohet regjistrimit të vitit 2011, gjithashtu rekomandohet fuqimisht që gjithmonë të përfshihet/përdoret një fusnotë që tregon se veriu i Kosovës nuk është përfshirë në regjistrimin e popullsisë dhe se regjistrimi u bojkotua pjesërisht në komunat në jug të Kosovës, siç është praktikë standarde e regjistrimit të vitit 1991 në Kosovë.

Komuniteti rom – Situata e komunitetit rom është e ngjashme me atë të komunitetit serb, ata janë veçanërisht të nën-përfaqësuar në rezultatin e regjistrimit: ndërsa sipas vlerësimeve të mëparshme ka pasur rreth 21,300-27,000 romë në Kosovë, regjistrimi jep një shifër totale prej 8824 romëve. Një shembull në nivel komunal ilustron këtë situatë: sipas të dhënave të regjistrimit në Graçanicë jetojnë 745 banorë romë në krahasim me 1,900-2,000 nga vlerësimet e mëparshme.

Kjo mund të shpjegohet me faktorë të ndryshëm, duke përfshirë edhe mospërfshirjen e veriut të Kosovës dhe, akoma më e rëndësishme, fakti se shumë pjesëtarë të komunitetit rom jetojnë në zona kryesisht të banuara me serbë, siç është rasti në Graçanicë, gjithashtu edhe ata kanë bojkotuar pjesërisht regjistrimin. Duhet gjithashtu të theksohet se të dhënat për romët, ashkalinjtë dhe egjiptianët shpesh nuk është lehtë të ndahen, megjithatë, edhe shifrat e regjistrimit për tre komunitetet së bashku (35.784) është rreth 20-30% më e ulët se shifra e vlerësimeve të mëparshme.

Tendenca e migrimit mund të jetë një faktor tjetër relevant për të shpjeguar dallimet midis vlerësimeve të mëparshme dhe rezultateve të regjistrimit të viti 2011: rreth 10,000-12,000 banorë të Kosovës, duke përfshirë edhe pjesëtarë të komunitetit rom, çdo vit emigrojnë (në përgjithësi, për çdo të kthyer-riatdhesuar, nga dy banorë emigrojnë jashtë vendit).⁶

Rekomandime:

Ashtu si në rastin e komunitetit serb, për shkak të mospërputhjeve të mëdha që ekzistojnë në mes të të dhënave të regjistrimit të vitit 2011 dhe vlerësimeve të mëparshme, duket se aktualisht regjistrimi i viti 2011 nuk mund të konsiderohet të jetë plotësisht i besueshëm për komunitetin rom në Kosovë, duke përfshirë edhe rezultatin për komunat në Kosovën jugore. Për sa i përket politikë-bërjes dhe procesit të planifikimit, rekomandohet që gjithashtu t'i referohet edhe të dhënave të tjera. Është e nevojshme një Analizë e mëtejshme.

Komunitetet e tjera minoritare – Në përgjithësi, rezultatet e regjistrimit të popullsisë në lidhje me komunitetet e tjera jo-shumicë korrespondojnë më shumë me vlerësimet e mëparshme. Megjithatë për sa i përket popullsisë boshnjake, mospërputhjet janë ende disi të rëndësishme: Shifra totale regjistrimit (27.533) është rreth 18% më e ulët se vlerësimet e mëparshme të OSBE-së (33.524). Mospërfshirja e komunave të veriut të Kosovës është një faktor që ka kontribuar në këtë boshllëk, por shifra është edhe më të ultë për disa komuna në jug të Kosovës. Për shembull, sipas regjistrimit të popullsisë, ka rreth 16.900 boshnjakë në Prizren dhe 1142 në Istog, ndërsa vlerësimet e mëhershme kanë nxjerrë shifrat e rreth 22.000 Prizren respektivisht rreth 1.650 në Istog. Megjithatë, shifrat janë pak më të larta në disa komuna të tjera, si në Gjakovë dhe Ferizaj.

Nga ana tjetër, shifrat e ofruara nga regjistrimi i vitit 2011 për popullatën gorane (10.265) janë më të larta se sa ato të vlerësimeve të mëparshme (8953). Ndryshimet në shifra për boshnjakët dhe goranët potencialisht mund të jetë të lidhura: pavarësisht se janë grupe të veçanta etnike, secili prej tyre me një identitet të veçantë kulturor dhe flasin dialekte të ndryshme sllave, shifrat në lidhje me boshnjakët dhe goranët janë shpesh të përfshira së bashku në një total ose janë konfuze.¹

Numri i përgjithshëm i regjistrimit të popullsisë për turqit prej (18.738) është disi më i ulët se sa numri i vlerësimeve të mëparshme. Për të dhënë një shembull, në Lipjan, shifrat për komunitetin turk janë zvogëluar nga 400-500 në 128. Megjithatë, në zgjedhjet e përgjithshme të vitit 2010, partitë politike turke KDTP dhe KTB së bashku kanë marrë një total prej 207 votash. Edhe pse pjesëtarë të komuniteteve të tjera nganjëherë votojnë për partitë turke dhe çështje të tjera duhet të merren parasysh¹, kjo shifër tregon se për

¹ Të dyja grupet i përmbahen apo praktikojnë fenë Islame dhe flasin dialekte sllave, gjuhën boshnjake dhe gorane. Megjithatë, ndërsa gjuha boshnjake ka qenë e përfshirë si një opsion i veçantë në pyetësorin e regjistrimit për "gjuhën amtare", gjuha gorane është përjashtuar. Në komunën e Dragashit, ku banojnë shumica e popullsisë që i përkasin komunitetit goran 6.978 individë kanë dhënë përgjigje "tjetër" si gjuhë e tyre amtare. Për shembull, fenomeni i vazhdueshëm i mashtrimit zgjedhor në Kosovë.

¹ Për shembull, fenomeni i vazhdueshëm i mashtrimeve zgjedhore në Kosovë.

këtë komunë rezultatet e regjistrimit nuk mund të jetë përfaqësuese dhe se është e nevojshme një analizë të mëtejme.

Për sa i përket komunitetit **ashkali**, të dhënat e regjistrimit (15.436) janë afërsisht një mesatare e vlerësimeve të bëra nga ECMI Kosova dhe Misioni i OSBE-së në Kosovë. Për **egjiptianët**, ka mospërputhje në të gjitha të dhënat nga burime të ndryshme (rezultatet e regjistrimit, të dhënat e ECMI Kosovës dhe OSBE-së), prandaj është e vështirë për të nxjerrë ndonjë përfundim. Siç e përmendur më lartë, kjo mund të jetë për shkak të faktit se të dhënat mbi komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian shpesh nuk mund të ndahen lehtësisht.

Së fundi, duhet theksuar se popullata **kroate dhe malazeze** nuk është numëruar ndaras në regjistrimin e popullsisë së vitit 2011, ata kishin mundësinë të deklarojnë veten e tyre si "tjetër" në pyetjen për përkatësinë etnike/kulturore. Në këtë mënyrë ka mungesë të bazës për krahasim dhe analizë. Pas regjistrimit të popullsisë, në dhjetor të vitit 2011, Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë është ndryshuar që në mënyrë eksplicite të inkorporojë komunitetet kroat dhe malazet.

Rekomandime:

ECMI Kosova rekomandon përfshirjen e kroatëve dhe malazetëve si grupe të veçanta etnike në regjistrimin e ardhshëm. Për sa i përket komuniteteve të tjera pakicë, mund të konstatohet se, duke pasur parasysh mospërputhjen me vlerësimet e mëparshme dhe informacionin mbi pjesëmarrjen në zgjedhjeve, ekzistojnë një sërë pyetjesh që duhet të adresohen. Është e nevojshme një Analizë e mëtejme mbi vlefshmërinë dhe saktësinë e të dhënave të regjistrimit për këto komunitete, si dhe mbi faktorët që mund të shpjegojnë mospërputhjet apo mund të ketë ndikuar në rezultatet e regjistrimit. Për këtë arsye rekomandohet që të dhënat e regjistrimit të popullsisë për sa i përket komuniteteve pakicë të përdoren me kujdes. Të dhënat e regjistrimit të popullsisë sigurisht kanë ngritur kritika gjithandej në mesin e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë në Kosovë, të cilët perceptojnë regjistrimin e popullsisë si jo plotësisht të besueshëm.

Faktorë të tjerë relevantë

Përveç çështjeve të përshkruara më sipër, disa faktorë të mëtejme mund të shpjegojnë mospërputhjet në të dhënat e popullsisë nga rezultati i regjistrimit të popullsisë dhe burimeve të mëparshme. Ç'është më e rëndësishmja, mijëra njerëz nga Kosova jetojnë jashtë shtetit, por kanë shtëpi dhe prona dhe kalojnë disa muaj për çdo vit në Kosovë. Regjistrimi fokusohet në popullsinë rezidente dhe për këtë arsye nuk kishte për qëllim që të përfshijë kosovarët që jetojnë vetëm përkohësisht në Kosovë në të dhënat kryesore, megjithatë, disa nga këta individë mund të kenë qenë të numëruar në vlerësimet e mëparshme, "duke fryrë" numrin e përgjithshëm të popullsisë.

Pjesëtarë të komunitetit rom kanë njoftuar jo-zyrtarisht personelin përkatës të ECMI Kosovës që regjistruarit që kishin vizituar familjet e tyre nuk kërkonin në mënyrë eksplicite përgjigje në të gjitha pyetjet në pyetësor, duke përfshirë edhe pyetjen për sa i përket përkatësisë etnike. Për më tepër, përkundër përpjekjeve të bëra, ECMI Kosova është në dijeni të ankesave joformale që regjistruarit nganjëherë nuk flisnin gjuhën e komuniteteve që ata ishin të caktuar t'i intervistonin dhe se pyetësorët ishin vetëm në gjuhën shqipe, për shembull në fshatin Plemetin, komuna e Obiliqit. Edhe pse kjo nuk do të duhej të ishte tregues për një qëllim të keq, por që sigurisht presion tregon për presionin kohës ose mungesën e stafit adekuat të mjaftueshëm, potencialisht mund të ketë pasur ndonjë ndikim në të dhënat e regjistrimit për sa i përket komuniteteve pakicë.

Si i përket informimit dhe ngritjes së vetëdijes për regjistrimin, është zhvillua një Fushatë një-mujore, dhe janë bërë përpjekje të veçanta në terren që kanë pas në shënjestër komunitetet jo-shumicë në Kosovë,⁷

duke përfshirë ECMI Kosovën dhe disa OJQ-ve lokale. Megjithatë, ka pasur kritika nga shoqëria civile dhe komunitetet pakicë që fushata nuk është mbuluar mjaftueshëm nga mediet dhe si e tillë nuk është e mjaftueshme. Për shkak të mungesës së të kuptuarit të qëllimit të regjistrimit të popullsisë, disa individë mund të kanë preferuar të mos japin informata të caktuara.

Vërejtjet përmbyllëse

Regjistrimi i popullsisë në Kosovë i vitit 2011 ofron një pasuri të informacionit që mund të përdoret nga hartuesit e politikave dhe aktorët e tjerë përkatës për planifikim më të informuar dhe vendim-marrje. Monitoruesit ndërkombëtarë kanë vlerësuar si "relativisht" të suksesshme dhe besueshme të dhënat e regjistrimit të popullsisë, megjithatë, mospërfshirja e veriut të Kosovës dhe bojkoti i pjesshëm në pjesën jugore të Kosovës kanë rrezikuar tërësinë e rezultateve të saj. Në të vërtetë, për këtë dhe për arsye të tjera, rezultatet e regjistrimit kanë ngritur një seri pyetjesh dhe shqetësimesh, veçanërisht në lidhje me të dhënat e regjistrimit për sa i përket komuniteteve pakicë.

Statistikat mbi popullsinë që u përkasin komuniteteve pakicë janë të një rëndësie të veçantë në Kosovë, jo pak të rëndësishme për shkak se një seri e të drejtave dhe dispozitave të komuniteteve janë të lidhura drejtpërdrejt me ato shifra statistikore. Bazuar në vlerësimin e të dhënave për komunitetet pakicë mund të konstatohet pa mëdyshje se rezultatet e regjistrimit për sa i përket komuniteteve serb dhe rom, duke përfshirë edhe rezultatet për komunat në jug të Kosovës, nuk janë përfaqësuese dhe kështu nuk duhet të mbështeten në këto të dhëna për qëllime planifikimi dhe politikë-bërjeje. Në vend të kësaj, duhet të përdoren të dhënat nga burime të tjera për këto komunitete. Për më tepër, kur iu referohet rezultateve të regjistrimit të popullsisë 2011, ECMI Kosova fuqimisht rekomandon që gjithmonë të përfshihet/përdoret një fusnotë që do të specifikonte se regjistrimi i popullsisë është bojkotuar pjesshëm, siç ishte praktikë standarde që në regjistrimin e vitit 1991.

Sa i përket komuniteteve të tjera jo-shumicë në Kosovë, ECMI Kosova beson se është e nevojshme një analizë e mëtejshme mbi vlefshmërinë dhe saktësinë e të dhënave të regjistrimit të popullsisë 2011. Meqë vërtete se deri diku ekzistojnë mospërputhje të konsiderueshme me vlerësimet e mëparshme dhe informacionit mbi pjesëmarrjen e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë në zgjedhje, prandaj rekomandon përdorimin e të dhënave të regjistrimit të popullsisë me kujdes.

Kjo çështje sigurisht që meriton vëmendje - për shkak të rëndësisë dhe implikimeve të mundshme të rezultateve të regjistrimit, si dhe kritikave që këto rezultate kanë ngritur në mesin e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë, ECMI Kosova rekomandon kryerjen e analizave të mëtejshme. Duke marrë parasysh që regjistrimi i ardhshëm i popullsisë në Kosovës nuk do të bëhet në një të ardhme të afërt, këto analiza janë jetike për të shmangur pasigurinë dhe pakënaqësinë, e cila përfundimisht mund të ndikojë në perceptimet dhe qëndrimet e pjesëtarëve të komuniteteve pakicë ndaj institucioneve në Kosovë.

¹ Supra n. 2.

² Supra n. 2.

³ Supra n. 2; Raporti I Progresit I Komisionit European (KE), për Kosovën 2011 (tetor 2011).

⁴ Ibid.

⁵ Shih ASK, *Regjistrimi i popullsisë dhe i banesave në Kosovë 2011. Rezultati përfundimtar. Të dhënat kryesore*, f. 143 (shtator 2012).

⁶ Shih ASK, *Regjistrimi i popullsisë dhe i banesave në Kosovë 2011. Rezultati përfundimtar. Njerëz në lëvizje: Një analizë e lëvizjeve ndërkombëtare, kombëtare dhe lokale të popullit të Kosovës*, f. 16-17 (shtator 2012).

⁷ Supra n. 2 ; KE, *op. cit.*